

Ք Ա Ր Ա Ձ Ի Ի Թ

Հոնքային իւղոց, մանուշակեղ քարաձիւթոյ գործածութիւնը այնչափ սովորական եղած է, և գործակէտ այնչափ գծազգ արկածից պատ. ճառ, որ կ'որոժէ համառօտ մը խտնէ այս կերպ լուսաւորութեան վրայ, և այն միջոցներուն՝ որոնցմով կրնանք իր վառնդներէն ազատել:

Այն հոնքային իւղերն որ լուսաւորութեան կը գործածուին՝ երեք են. խէթի-իւղ (olio di sesina), Քարի-իւղ (olio di schisto) և Քարայի-իւղ. Առինն՝ այսինքն խէթին իւղը հանելու համար, պէտք է խէթը կրակին մէջ տալ, ինչպէս սերիշ նիւթոց իւղը կամ ողիքը կը հանենք թորելով: Այս իւղը աստարիկ ծառի կը հանէ, կենդանի լոյս մը, բայց շատ առատ չէլար: Ամերիկայի՝ Նաւ ձիւթն ալ գործածեցին լուսաւորութեան համար: Ուրիշ տեսակ իւղերն ալ կրնայ մօրք գեղեցիկ լոյս հանել, բաւական է որ կապարէ խողովան մ'ըլայ, ռուսից չոգին գուրս վազէ, այս աստակ իւղերն Պոսու (bokool) կը կոչուին: Քարիւղին գործածութիւնը շատ սովորական է, բայց այս աստակէն ոմանք գէշ հոտ մ'ունին. իսկ վառնդներէն ազատելու և լաւագոյն լոյս մ'ունել նալու համար քարիւղը Գոլցայի հետ (Colza) պէտք է խառնել:

Օր օրուան վրայ նորանոր աղբիւրներ կը գրաւ. նուրն քարաձիւթոյ, և կը կարծուի որ պատճառը գետնին ներքի ջրերն է: Ինչպէս ըլլայ, որ կ'եւապրնէ ամեն խիճաւոր նիւթերը:

Յայտնի է որ քարաձիւթն հիներուն անծանօթ չէր. զոր իբրև այրելի նիւթ կը գործածէին, ու միջոց լուսաւորութեան: Պարսկաստանի մէջ մեծ վաճառականութիւն կայ քարաձիւթոյ, և կը գործածուի թէ իբրև վառելի նիւթ, և թէ իբրև լուսաւորութեան միջոց մը: Անշուշտ յուշական կրակին մէջ քարաձիւթոյ խառնուրդ ալ կար, որովհետև այս կրակը ջրով մարելու տեղ աւելի կը բռնկէր: Մաքուր և զուտ քարաձիւթն ջրէն ալ աւելի ապիտակ է, և իրեն սեպհական հոտ մ'ունի: Արքայ գուտ է՝ ծծումրի չօշտմամբ չի բռնկիր. ասիկա միջոց մ'է գուտը խարդախածէն զանազանելու:

Կոտանդին Բուլ, քարաձիւթոյ գործածութեան վերաբերեալ յետագայ այս խրատներս կուտայ իր գրուածոց մէջ, որոնք շատ կարեւոր են.

1. Քարաձիւթն առողջութեան ամենին փառասկար չէ, թէպէտ և անարորժ հոտ մ'ունենայ:

2. Քարաձիւթն ուրիշ վառիչ լուսնի, բայց եթէ իրեն գիրաւ բռնկիլը:

3. Մաքուր քարաձիւթն աւելի քիչ բոց կը

հանէ քան անմաքուրը. և վառուած ծծումր ալ մէջը ձգելով չի բռնկիր. ասիկա միջոց մ'է իր գործութիւնը և նուազ վտանգաւորութիւնը ճանչնալու:

4. Շէնքի տակ քարաձիւթն մեծապէս սմանով պահելու է, մետաղէ բարձրիկ իցանիկով գոցուած. լուս է որ այն իցանն ամանին շղթայիկով մը կապուած ըլլայ: Ինքանը բաց պէտք չէ թողուլ, վասն զի եթէ հոտն կրթայ՝ լոյսն սկար կ'ըլլայ:

5. Վտանգաւոր է ապակեայ մեծ ամաններու մէջ պահել, որովհետև տեղէ տեղ փոխադրելու ժամանակ գիրաւ կրնայ կտորիլ:

6. Լոյսն չափաւոր պէտք է ըլլայ, և այն մասն ուր կը գնեն քարաձիւթն՝ լոյն ըլլայ նուազ խորութեամբ:

7. Լուս է որ կանթեղն ապակեայ կամ յաիճ ապակեայ ըլլայ, որպէս զի հարկ ըլլայ լեցուիլ խմանալու համար ճրտալ մետցինէլ:

8. Կանթեղին խարխիւր լայնիկէ և ծանր ըլլայ, գործելու վտանգէ տղատ մնալու համար:

9. Կանթեղին բերանը քիչ մը բարձր ըլլայ, այնպէս որ բոցէն մինչև հեղուկը հարկաւորամբ միջոց մ'ունենայ, ուր եթէ աւելի գտնուի, տըկար կը վառի, և եթէ նուազ՝ կրնայ կանթեղին կցուածքը հալել:

10. Կանթեղին բերանը պէտք է թիթեղով գոցուած ըլլայ, ոչ կոցուցած՝ այլ պարզապէս անցուցած մէջը, և երկու բացուածք ալ ունենալու է. մէկէն պատրոյնի գուրս ելլայ՝ միւսէն օդ առնու:

11. Նոյնպէս բոցին տեղն ալ թիթեղով կամ յաիճապակով գոց ըլլալու է:

12. Յորեկ ասէն քարաձիւթն պէտք է լեցընել, իսկ եթէ գիշերը հարկ ըլլայ, գոշաշնայու է, որ ոչ մէկ տեսակ բոց մտանցուի. իսկ եթէ կանթեղն Մափանցիկ ըլլայ՝ ապակիով գոցուած լոյս մը մտնեցնելու է:

13. Մարելու ասէն լուցիկքն այնչափ վար առնելու է, որ կապոյտ լոյս մը մնայ, անկէ վերջը փչելով ալ կրնայ մարուել: Վառնգաւոր է վառած պատրոյնը վար իջեցնելու համար բռնադատել, որովհետև կրնայ կանթեղին մէջ բնկնալով վառից մ'առաւ բերել:

14. Քարաձիւթոյ լոյսն ամենին ալ չի լինաւոր, մանուշակեղ չարուհակ հաւասար լոյս մը ըլլալով՝ կարելի չէ լուսադոյն է:

15. Եթէ քարաձիւթն բռնկելու ըլլայ՝ աւազով պէտք է մարել: